

Reglement om håndtering av ansattes rettigheter til forsknings- og arbeidsresultater ved Høgskolen i Østfold

Bakgrunn

Med grunnlag i universitets- og høyskoleloven § 1-3 bokstav (e) er alle utdanningsinstitusjonene pålagt å bidra til forskningsbasert *innovasjon og nyskaping*, i tillegg til hovedoppgavene knyttet til *forskning, undervisning og formidling*.

Det er økte forventninger til at forskningsresultater i tillegg til rene akademiske formål, også skal kunne nyttiggjøres i næringsøyemed. Dette har aktualisert spørsmål om hvem som har rett til å bruke forsknings- og arbeidsresultatene, og det er nødvendig å klargjøre institusjonens rettighetspolitikk og å utforme et regelverk for håndtering av rettighets spørsmål.

Dette reglementet bygger på "*Rettighetspolitikk ved Høgskolen i Østfold*" vedtatt av høgskolestyret 02.05.2013. Rettighetspolitikken gir et overordnet rammeverk for håndtering av rettighetsspørsmål knyttet til ulike kategorier av forskningsbaserte arbeidsresultater. Dette reglementet er forankret i rettighetspolitikken og gir utfyllende bestemmelser om håndteringen av rettigheter til forsknings- og arbeidsresultater. I tillegg er det utarbeidet flere ulike avtaler som formaliserer de forhold som fremgår av reglementet.

Definisjoner

Immaterielle rettigheter

Immaterielle rettigheter er en samlebetegnelse for registrerbare industrielle rettigheter (patent, varemerke og designregistrering), og ikke-registrerbare som bedriftshemmeligheter, knowhow og opphavsrett. IPR (engelsk for **I**ntellectual **P**roperty **R**ights).

Opphavsrett

Opphavsretten verner resultatet av skapende innsats. Med resultat forstås i dette reglementet åndsverk så som faglitterære publikasjoner, undervisningsmateriale, datamaskinprogrammer, og samleverk/databaser, mv.

Ideer, oppdagelser og kunnskap omfattes ikke av opphavsretten, og er fri.

Opphavsrett gir rett til å bestemme tid og sted for offentliggjøring/publisering, tilgjengeliggjøring og utgivelse.

Åndsverk

Åndsverk angir hva som kan være vernet av opphavsretten. Åndsverksloven § 1 inneholder en ikke uttømmende opplisting av hva som kan være åndsverk.

Opphavsperson

Den som skaper et åndsverk. Det er kun fysiske personer som kan være opphavsperson i følge åndsverksloven. Ved Høgskolen i Østfold vil det normalt være ansatte i undervisnings – og forskerstillinger. Ansatte i administrative stillinger har de samme rettigheter i den grad de bidrar til utvikling av materiale som anses opphavsrettslig beskyttet.

Faglitterære verk

Eksempler vil være monografier, lærebøker, vitenskapelige artikler, doktorgradsavhandlinger, masteroppgaver mv.

Undervisnings – og formidlingsmateriale

Eksempler vil være muntlige forelesninger, PowerPoint presentasjoner, oppgaver, digitale undervisningsopplegg mv.

Datamaskinprogrammer

Den måten datamaskinprogrammet er skrevet på har opphavsrettslig vern. Det vil typisk gjelde kildekoden.

Databaser

Database har opphavsrettslig vern dersom den er resultat av original skapende innsats.

Patentbare oppfinnelser

Oppfinnelser er materielle konstruksjoner og teknologi som finner nye og nyttige anvendelser.

For at en oppfinnelse skal være patentbar, må den være en ny praktisk løsning av et problem, der løsningen har teknisk karakter, teknisk effekt, og er reproduserbar.

Fysiske gjenstander

Ethvert materielt produkt, (organisk, uorganisk og biologisk materiale), herunder substanser, organismer, avlinger og materialer.

Formål

Formålet med dette reglementet er å klargjøre hvilken rett Høgskolen i Østfold har til å bruke eller utnytte forsknings- og arbeidsresultater frembrakt av ansatte. Reglementet for håndteringen av rettighetene skal bidra til å:

- sikre at forskernes og institusjonens akademiske frihet ivaretas
- øke bevisstheten om betydningen av de verdiene forskningsresultater representerer
- øke bevisstheten om betydningen av å ta vare på og beskytte de forskningsresultatene som skapes
- skape entydige og forutsigbare rammer for interne og eksterne samarbeidspartnere
- øke mulighetene for effektiv og formålstjenlig utnytting av forskningsresultatene innenfor academia, samfunns- og næringsliv

Utgangspunkt

Den som skaper et forsknings- eller arbeidsresultat, har i utgangspunktet rettighetene til dette med mindre annet følger av lov, avtale eller dette reglementet. Reglementet regulerer i hvilke tilfeller høgskolen som arbeidsgiver, har rettigheter til slike forsknings- og arbeidsresultater.

Der høgskolen har slike rettigheter, skal reglementet sikre at resultatet blir utnyttet til beste for samfunnet. Dette kan være gjennom kommersiell utnyttelse eller ved at det gjøres allment tilgjengelig, der dette er mulig.

Hvem omfattes av reglementet?

Reglementet gjelder for alle ansatte ved Høgskolen i Østfold.

Studenter eier selv de resultatene de frembringer som del av studier eller studieopphold ved høgskolen dersom ikke annet er avtalt. For resultater som er frembrakt av en eller flere studenter og en eller flere ansatte i fellesskap (sameie), har høgskolen rett til å overta den ansattes andeler i sameiet, i samsvar med lovgivningen, eventuelle inngåtte avtaler og dette reglementet. Studenter som har et ansettelsesforhold ved høgskolen, for eksempel i en prosjektstilling eller som stipendiat, behandles som andre ansatte når det gjelder resultater som har sammenheng med oppgaver innenfor tilsettingsforholdet.

For gjesteforskere bør rettighetshåndteringen avklares gjennom egen avtale.

Dersom en ansatt har flere arbeidsgivere, må arbeidsgiverne bli enige om hvordan deres rettigheter skal fordeles dem imellom.

Hva omfattes av reglementet?

Reglementet gjelder bare resultater som har sammenheng med arbeidstakerens ansettelsesforhold ved høgskolen. Selv om reglementet omfatter alle forsknings- og arbeidsresultater, betyr ikke det at høgskolen vil kreve å overta rettighetene til alle resultater.

Forsknings- og arbeidsresultater kan i hovedsak grupperes slik (listen er ikke uttømmende):

- Faglitterære fremstillinger (som monografier, lærebøker, vitenskapelige artikler og doktorgradsavhandlinger) og andre litterære og kunstneriske verk
- Undervisnings- og formidlingsmateriale (som muntlige forelesninger, ulike presentasjoner, oppgaver, instruksjonsvideoer og digitale undervisningsopplegg)
- Datamaskinprogrammer
- Kataloger og databaser (utarbeiding av ulike systematiserte samlinger med informasjon eller data)
- Oppfinnelser
- Fysisk materiale (ethvert materielt produkt (organisk, uorganisk og biologisk materiale), inkludert substanser, organismer, avlinger og materialer)

- Administrative arbeider (som utredninger, høringsuttalelser, pensumforslag og studieplaner)

Nærmere om håndtering av rettigheter til de ulike resultatene

Faglitterære verk

Som hovedregel kan de ansatte selv bestemme bruken av (som kopiering, arkivering, endring og offentliggjøring) egne faglitterære verk (som monografier, lærebøker, vitenskapelige artikler og doktorgradsavhandlinger). I særlige begrunnede tilfeller kan høgskolen få en ikke-eksklusiv, begrenset rett til å bruke slike resultater. Dette gjelder spesielt der høgskolen har brukt eller bruker betydelige ressurser i utarbeidingen av disse. Spørsmål om høgskolen skal ha slike rettigheter, avklares på forhånd.

Andre litterære og kunstneriske verk

Som hovedregel kan den ansatte selv bestemme bruken av (som kopiering, arkivering, endring og offentliggjøring) egne litterære og kunstneriske verk. I særlige begrunnede tilfeller kan høgskolen få en ikke-eksklusiv begrenset rett til å bruke slike resultater. Dette gjelder spesielt der høgskolen bruker betydelige ressurser i utarbeidingen av disse. Spørsmål om høgskolen skal ha slike rettigheter, avklares på forhånd.

Undervisnings- og formidlingsmateriale

Som hovedregel kan den ansatte selv bestemme bruken av (som kopiering, arkivering, endring og offentliggjøring) eget undervisnings- og formidlingsmateriale.

Høgskolen har, etter avtale i det enkelte tilfelle, rett til bruk av slikt materiale.

Vilkår for høgskolens bruksrett:

- bruksretten skal ikke gå lengre enn det som kan begrunnes av høgskolen ut fra høgskolens oppgaver
- bruksretten skal ikke være til hinder for den ansattes egne bruksrettigheter
- den ansatte skal ha rett til å få varsel om eventuelle endringer

- den ansatte beholder sine ideelle rettigheter (rett til å bli navngitt)

Datamaskinprogrammer

Høgskolen har rett til datamaskinprogrammer som er utarbeidet av den ansatte, gjennom oppgavene som omfattes av arbeidsforholdet eller etter høgskolens anvisninger. Retten skal ikke gå lengre enn det som kan begrunnes i høgskolens hovedoppgaver (forskning, undervisning og formidling). Videre skal høgskolens rett ikke være til hinder for den ansattes egne bruksrettigheter, for eksempel bruk av åpne programvarelisenser (open source).

Kataloger og databaser

Høgskolen har enerett til å bruke (ved kopiering, arkivering, endring og offentliggjøring) kataloger og databaser som er blitt til ved en vesentlig investering fra høgskolen. Utøvelse av eneretten skal ikke komme i konflikt med prinsippet om akademisk frihet eller være til hinder for at kataloger og databaser kan gjøres offentlig tilgjengelige eller på annen måte stilles til rådighet for forskningsformål.

For øvrige kataloger og databaser tilhører eneretten den ansatte som utarbeidet disse, med mindre

- høgskolen har bedt en ansatt spesielt om å frembringe katalogen eller databasen
- høgskolen har inngått en avtale med tredjeperson om et bestillingsverk
- annet er avtalt

Oppfinnelser

Høgskolen kan kreve å få overført kommersiell utnyttelsesrett til den ansattes patenterbare oppfinnelser helt eller delvis. Bruken av denne retten skal ikke komme i konflikt med prinsippet om akademisk frihet. Den ansatte står fritt til å prioritere publisering, selv om dette vil kunne hindre mulighetene for kommersialisering. Eventuell utsettelse av publisering for å sikre rettighetene (for eksempel innsendelse av patentsøknad), kan avtales. En ansatt som gjør en oppfinnelse, skal gi skriftlig melding til arbeidsgiver, jf. arbeidstakeroppfinnelsesloven § 5. Ønske om publisering skal fremgå av meldingen. Det vises ellers til punktet *Generelt om kommersialisering av forsknings- og arbeidsresultater*.

Fysisk materiale

Fysisk materiale som er blitt til ved bruk av høgskolens ressurser, er høgskolens eiendom og kan fritt brukes av høgskolen til undervisnings-, forsknings- og kommersialiseringsformål. Dette gjelder likevel ikke dersom avtale med tredjepart eller andres rettigheter er til hinder for dette.

Den som har frambragt materialet, har

- rett til livslang tilgang og bruk
- rett til å dele materialet med andre (også utenfor høgskolen), på følgende vilkår:
  1. noe av materialet skal være igjen på høgskolen, dvs. man skal normalt ikke tømme kilden
  2. mottaker skal ikke videreformidle materialet til tredjepart uten høgskolens godkjenning;
  3. fysiske gjenstander kan bare deles med andre til forskningsformål, deling til kommersielle formål krever særlig avtale;
  4. at det innhentes undertegnet avtale om bruken av det utleverte materiale (høgskolens mal for Material Transfer Agreement) fra mottaker før utsendelse

Administrative arbeider

Høgskolen har alle rettigheter til administrative arbeider (som utredninger, høringsuttalelser, pensumforslag og studieplaner).

Generelt om kommersialisering av forsknings- og arbeidsresultater

Kommersialiseringsaktiviteter skal ikke komme i konflikt med prinsippet om akademisk frihet. Den ansatte står fritt til å prioritere publisering og til å velge at resultatet skal gjøres allment tilgjengelig, selv om dette vil kunne komme i konflikt med kommersialiseringsmulighetene.

Etter arbeidstakeroppfinnelsesloven har ansatte en plikt til å melde fra om oppfinnelser. I henhold til åndsverksloven kan det i visse tilfeller også være meldeplikt for datamaskin-

programmer og databaser. Eksempler på andre resultater som kan meldes, er fysiske gjenstander samt andre ideer med muligheter for kommersiell utnyttelse, og resultater som kan rettighetsbeskyttes, som varemerker og design.

Den ansatte har rett til en rimelig andel av nettoinntekten fra en kommersialisering. Utgangspunktet for inntektsfordelingen, er en tredjedel til ansatt, en tredjedel til høgskolen og en tredjedel til det forskningsmiljøet hvor det aktuelle resultatet er oppnådd.

Dersom høgskolen ikke utnytter et forskningsresultat eller viderefører kommersialiseringen av det innen en gitt tidsfrist, kan den ansatte selv utnytte resultatet etter avtale med høgskolen.